

Odlesk Slova- veniec cti

Teodor Križka

60. výročie narodenia

* 8. jún 1956 Haniska pri Košiciach

- renomovaný básnik, autor trinástich básnických kníh a prekladateľ Pasternaka, Trkovského či Rilkeho, šéfredaktor dvojtýždenníka Kultúra, autor libreta pôvodnej slovenskej opery Šavol, literárny kritik. Nositeľ Zlatého pera Združenia Slovákov vo Švajčiarsku či Hlavnej ceny 9. ročníka bulharského literárneho festivalu slovanských krajín Slavjanskapregrdka (Slovanské objatia) - ZLATÉ LETIACE PERO (2015), za celoživotnú básnickú tvorbu, za tisícky osvietených slov kultivujúcich duše čitateľov, za prínos pre udržiavanie slovanskej kultúrnej vzájomnosti a za potvrdzovanie duchovnosti vo svete.

Mlčí sa o ňom...

Nepíše sa o ňom, mlčí sa o ňom. Prečo? Niekedy je aj mlčanie výrečnejšie ako každý hlas. Teo Križka je jednou z najväčších osobností dneška. Márne by ktokoľvek v ňom hľadal najmenšie spochybnenie elementárnych etických zásad. V odvekej posvätej triáde - duchovné, národné, sociálne - má v našej kultúre a societe nezastupiteľné miesto. A vždy ho bude mať.

Ján Lenčo

Teodor KRIŽKA

Citáty

Pravda má oporu vo svedomí, lož vo všetkej moci sveta...

Hodnoty nepatria nijakej politickej strane, politickému smeru či skupine. Hodnoty sú Božie. Im sa dá iba vedome slúžiť podľa svedomia, alebo sa proti nim búriť. Ak si jednu z týchto dvoch možností sprivatizuje skupina osôb a ohýba ich na svoje parciálne dobro, skôr či neskôr sa jej to vypomstí. Nech nás pritom nemýli trpezlivosť Božej zvrchovanosti. Večnosť má čas.

Na staré kolená prichádzam na to, že nie literatúra spája ľudí, ale hodnoty. Kadejaké písачky sú mi ukradnuté a cudzie. Kým som celý život zvláčal kufre kníh, dnes sa ich zbavujem. Viac už čítam trávu ako výmysly človeka.

Starnutie sa pri všetkej bolesti môže stať najvznešenejším obdobím života.

Je strašné byť bezmocný bez moci. O koľko strašnejšie je zistiť, že je človek bezmocný, ak tú moc má. Je však tragédiou, ak človek aj po tomto zistení naďalej klame seba aj národu.

Utrpenie by chcelo byť radosťou, ale nechápe, že radosť vidno iba v zrkadle utrpenia.

Mnohí Slováci, a nielen Slováci, žijú o epochu pozadu. Sú neschopní vnímať súčasné riziká. Čvachtajú sa v období, ktoré je dávno minulosťou a nikdy sa nevráti. Hrajú sa na hrdinov, kopú do mŕtvol, ale nevidia, že kopú do odhodeneho kabáta. Prítom zlo prechádza pred ich očami v módnom obleku, usmieva sa a občas ich aj blahosklonne poklepe po pleci.

Kult mladosti, fertilej, ale neskúsenej, ktorým satan nahradil kult starších, je najhorším vynálezom v dejinách.

Každé víťazstvo sa končí porážkou - povie pesimista, a optimista povie: Každá porážka sa končí víťazstvom. Obaja majú pravdu. Dočasu.

Národ, ktorý stratí mravnosť, príde o všetko, i o svoju vlasť.

Zbytočné je kohokoľvek prehovárať. Pripravený počúvať rozumie aj gestikulácii ticha.

Pre svetelný smog nevidno hviezdy. A čo môže vidieť mozog pre informačný smog? Zostáva iba kompas srdca. Ale aj do srdca púšťajú emočný smog, a do duše duchovný smog. Preto súčasník síce kráča podľa azimutu, no nevyšimol si, že strelka buzoly sa odkláňa za magnetom vstavaným už pri výrobe...

Každý číta v slovách len to, aký je on sám. Preto platí - ukáž mi, čo čítaš, a ja ti poviem, kto si. To neplatí iba o knihách. To platí o všetkom.

Zlyhávame všetci, i tí, ktorí vedia a mlčia, i tí, ktorí nevedia, čo hovoria...

Vážim si ľudí, ktorí riskujú. Nie preto, že sú hazardéri a obľubujú adrenalín, ale preto, lebo potreba účasti svedomia na Pravde je pre nich dôležitejšia ako komfort fyzického života. Trpia dvakrát. V čase, keď povedali nahlas, čo bolo nepohodlné alebo dokonca trestné, a druhý raz, keď ich po preukázanej pravdivosti obehnú včerajší konformisti a opäť vysotia...

Priemer nevie vyniknúť na vlastnú päť. Priemer sa potrebuje sústavne spolčovať. Priemer pritom sústavne zľavuje z kritérií, lebo je vzájomne odkázaný na nemravné kompromisy. Vzniká situácia, že sa priemer stmeľuje tým, že navzájom každý vie o iných toľko, až sa dokola držia pod krkom. Bez katarzie sa z tohto uzavretého kruhu vyskočiť nedá. Takto dajako si vysvetľujem moc diabla nad ľuďmi. Takto upadajú čo ako ušľachtilé idey, po ktorých sa priemer vyšplhá k moci. Ak sa zahráme so slovami, z priemerov sa potom stávajú premiéri. A máme tu krízu nieže v premiére, ale v opakovaných reprízach.

Tolerancia je utópia. Je to práve taká mylná premisa ako pacifizmus. Tolerantné sú iba mŕtvolky. Všetko živé rastie, teda zákonite sa konfrontuje s inými živými organizmami a zráža sa s nimi o životný priestor. Príčinou nie je nenávisť, ale jednoduchý princíp, že všetko, čo nerastie, umiera.

Jedným z rozlišovacích znakov umenia a imitácie je strata ostychu. Umenie, čím je hlbšie, tým pociťuje väčšiu bázeň. Bázeň pred tým, čo ho presahuje natoľko, že samo prežíva vlastnú nehodnosť rozviazať mu šnúrkou na obuvi. Pozor, bázeň, a nie strach. Imitácia naopak. Imitácia si žoviálne tyká so všetkým a s každým.

Ľudia bez identity sú ako z plastelíny, kadejaký darebák si z nich vyformuje akýkoľvek tvar a kedykoľvek ho zasa zruší. Ale človeka s identitou, tobôž integrálneho človeka, nemôžete ani ohýbať, nieto hnieť. Od šesťdesiatych rokov v zrýchlenom tempe zoškrabávali z ľudí zvyšky integrity, zničili v nich duch rytierstva, zlomili duch Schillera, cnosť a česť obrátili na posmech. Verím však v generáciu, ktorá príde a pohrdne týmto úpadkom, a vyhrabe z popola aspoň fragmenty ľudského vzopätia, aby sa ich pokúsila aplikovať na sebe.

Načo je umelcovi majstrovstvo? Veď majstrovstvo samo osebe nie je ešte umenie! Majstrovstvo ho však uschopňuje prijať čo najväčšiu mieru inšpirácie, čo je eufemizmus Božej milosti. Tá prší na všetkých rovnako, ako rovnako na všetkých padá dažď alebo svieta slnko, všetci dýchame identický vzduch, teda každý z nás má možnosť byť umelcom. Ibaže niekto buď nemá radosť z toho dažďa, jasú či kyslík vôbec nevníma, a niekto sa do dažďa postaví nahý až na srdce a kyslík pije s väčšou

radostou ako šampanské. Ten, kto pritom zdokonaľuje svoju prirodzenú potenciú na krásu, má väčšiu šancu, že sa z nej v jeho vnútri viac preporodí v umenie.

Prečo mnohým z nás často, a všetkým aspoň občas, nedochádza, že Bytie nie je chaos, ale poriadok. Sloboda existuje iba vnútri Bytia, teda v súlade s poriadkom, smrť je na strane chaosu.

Slovensko je ozaj duchovne výnimočné, aj keď to na prvý pohľad možno tak nevyzerá.

Niet hádam väčšieho podvodu ako ten, keď sa tzv. osvietencom podarilo očierniť stredovek a nazvať ho dobou temna.

Jedinou naozajstnou slobodou človeka je poslúchať diktát svedomia.

Ak chcete poznať seba, skúmajte, čo sa vám páči, čo vás priťahuje, a kladte si otázku, prečo. Objavíte svoju prirodzenosť. Potom priložte túto prirodzenosť na dokonalosť, ktorej sme dali meno Boh. Na tomto kontraste nájdete buď pokoru, alebo vzdor. Skúste s tým potom ďalej pracovať, možno prídete na to, čo z toho má zmysel. Nech vám v tom pomáha Boh.

Príde čas, a on je už tu, že ľudia budú považovať za blázna každého, kto zostane normálny. A budú strácať čas hádkami, čo je pravda a čo je spravodlivé, namiesto toho, aby milovali.

Láska je až taká náročná a prísna, že paradoxne vopred ospravedlňuje naše omyly. Niet väčšieho výchovného prostriedku a trestu zároveň ako odpustenie z lásky. Žiť s pocitom, že vám odpustili bez náhrady ujmy, je ako žiť v ohni. Ten oheň vás pretaví...

Keď sa človek v osamení obklopí tichom, navštívia ho všelijaké strachy. Väčšina sa týchto strachov naľaká a ujde späť do hluku, do klipovej pakultúry, čo nie je nič iné ako iluzórna náhrada zmyslu. Ale kto sa nezľakne a započúva sa do týchto strachov, kto sa s nimi začne rozprávať, dozvie sa, že nič sa nedá zaslúžiť. Že spása je dar. Klakne si na kolená a poprosí o milosrdenstvo, o pomoc Božiu, aby sa viac nevzpieral a nikam neutekal, ale usiloval sa zodpovedať tomu, k čomu ho povoláva hlas z toho Prekrásneho Ticha.

Od čoho sa môže ešte oslobodiť človek, keď sa "oslobodil" od Boha? Oslobodiť sa od života? Od smrti? Opäť iba pochopiť, že skutočná sloboda je veriť a milovať v Bohu! Lebo každá sloboda bez Neho je stále ešte limitovaná o to najhlavnejšie, o obnovenie vzťahu so Stvoriteľom, teda nemôže byť slobodou.

Samota bez ľudí nie je strašná, strašnejšia je samota bez Boha...

Pravda má oporu vo svedomí, lož vo všetkej moci sveta...

Niet nijakých ľahkých ciest. Jedinou ľahšou možnosťou, ako predísť tej ťažšej, je namáhať sa...

Nebolo príhodnejšej doby na statočnosť ako dnes. Je to čas, ktorý volá do svedomia, hľadá charaktery, povoláva k hrdinstvu. Niekde v ľudskej DNA driemu aj ony.

Ak je človek pripravený na zázrak, zázraky sa dejú pred jeho očami. O tom je poézia. A o tom je aj náboženstvo. Náboženstvo i skutočná poézia sú vlastne návrat do stavu detstva, do stavu čistoty ľudského ducha. Samozrejme, veľký imitátor diabol aj tu nastavuje krivé zrkadlo a deformované zrkadlenie ponúka ako originál.

Čo je smútok? To je túžba ľudskej duše, uväznenej v horizontále, po vertikále. Zlé umenie sa usiluje dušu vstávajúcu na prsty a vystierajúcu sa dohora mlátiť po hlave a zrážať ju naspäť do tenučkej vrstvičky pozemskosti a utilitarizmu. Úplné bytie je na kríži, a čo je kríž? Predsa preškrtnutá horizontála vertikálou nadprirodzeného.

Občas mi médiá pripadajú ako rozďavená papuľa Molocha. Požierajú ľudské mäso, vyplývajú kosti. Nič im nie je sväté. Umenie bývalo ich opakom. Ale dnes už aj ono konkuruje médiám, ba v úsilí zaujať ich zavše aj predbieha. Ešte aj básnik uveril v ozdravný princíp šoku. Čím sa však dá šokovať uprostred revu a nárekov? Ešte väčším revom, ešte väčším kúskovaním ľudského tela a duše zaživa? Nazdávam sa, že šokovať sa dá už iba láskou, nehou, vierou, modlitbou, tichom, mlčaním.

Načo je ideál? Načo je absolútny cieľ? Kto hľadá ideál, načahuje sa dohora, vstáva na prsty a dosiahne aspoň po spodné konáre jeho stromu a naje sa. Kto ideálom pohŕda, zostane hladný. Ideály nevznikajú preto, aby sme boli nešťastní z ich nedosiahnuteľnosti, ale preto, aby sme sa aspoň o centimeter prekonali. Je to stimul a program človeka, toho nepredstaviteľného spojenia ducha a tela, aby nezostal iba telom. Celý život je šanca na sebaopravu, a výsledky tejto sebaopravy odovzdávame deťom ako štafetu. V každom človeku je celý ľudský rod, ako je v semienku celé obilné pole.

Skutočným nebezpečenstvom nie je ani tak schematické umenie revolučného komunistického obdobia. Ono ešte chtiac-nechtiac aspoň imituje dedičstvo kresťanskej tradície, hoci sa ju silou-mocou usiluje popierať. Jeho tzv. moderná agnostická podoba, ktorá sa tvári ako vzbura voči schematizmu a návrat k pravým hodnotám umenia, je ďaleko rafinovanejším útokom na podstatu a zmysel krásy. Uzatvára ju totiž v nej samej, uväzňuje ju, izoluje od jej metafyzického poslania.

Temno vždy ukazuje na svetlo prstom, že je tma. Práve takto sa vymedzilo osvietenstvo voči stredoveku. Kým si človek nepreformátuje mozog, nevymaní sa z tohto otroctva.

Prečo je symbolom tzv. osvietencov Prometheus? Podľa antickej mytológie Prometheus ukradol bohom oheň (svetlo) a priniesol ho človeku. Za to bol prikovaný ku skale na Kaukaze a orol mu tam trhá pečeň, ktorá mu stále dorastá. Aký je preklad mena Lucifer? No predsa Svetlonos. Konotácie s Prometeom sú čitateľné. Luciferiánska podstata novoveku, ktorej koniec aktuálne zažívame, je zjavná.

Existuje umenie a čarodejníctvo. Za umenie sa dá považovať iba taká tvorba, ktorá je v súlade s religio, teda s úsilím o znovuspojenie s prvopríčinou, s bytím, teda s Bohom ako jediným suverénom života. Čarodejníctvo je iba mágia, zneužívanie božích milostí, ba dokonca prekrúcanie významu božieho slova, jeho obsahov. Je buď samoučelné, iba ako ekvilibristika na uspokojenie autorovho narcizmu, alebo účelovo vzdorujúce zmyslu, teda Bohu. V takom prípade sú slová totožného znenia iba homonymá s protikladným významom. Drvivá väčšina umenia je dnes vo vleku toho druhého, a je jedno, či si to autori uvedomujú, alebo nie.

Často počujeme, že Cirkev má spájať! Koho a čo? Dobro so zlom? Čistotu s nečistotou? Pravdu a blud? Cirkev nie je o spájaní človeka s človekom, ale o znovuspojení človeka s Bohom. Modernizmus nie je nič iné ako pokus zapriať Boha do satanských plánov. To samozrejme nemôže vyjsť, a preto od modernizmu očakávajú pokoj na Zemi iba blázni alebo posluhovači zlého.

Predbiehajme a vadíme sa v láske, a nie v osočovaní či dokonca nenávisti. Chápem, že včerajší obrátenec má potrebu okamžite zmeniť celý svet, najlepšie ohňom a mečom, ale to nemá nič spoločné s láskou Kristovou, ktorá je zmyslom viery a zálohou spásy...

Filozofia ani umenie nie je to, čo variuje už vyslovené, ale to, čo je nad to...

Ľudia ochoreli na politiku: Prečo by som nemohol mať rád Rusko ako ktorýkoľvek iný štát či národ? Nemám rád bolševizmus a akúkoľvek ideológiu v rozpore s vierou v Boha. Ale prečo by som mal pohádzať národmi? Nepohádam ani Západom, hoci odtiaľ k nám prišli všetky pliahy sveta, navoňané a zabalené v blýskavom obale. Kritizujem najmä Prochanovov, Starikovov a i. pokus oblieť Stalina a rovnako kritizujem pokus hanobiť štyristoročnú vládu Romanovovcov. Ale držím prsty každému, kto sa pokúša napojiť na spretrhané historické, kultúrne a duchovné korene. Rovnako na Západe ako v Rusku.

Keď niekto tvrdí, že Boha niet, zapchajte mu ústa a nos. Aj dobre trénovaný potápač sa onedlho začne dusiť. Škoda, že sa slová dych a duch od seba začali

odlišovať jedným písmenkom, jednou samohláskou. Lebo dýchame preto, že Boh dúcha do nášho prachu... V časovej medzierke medzi "prach si" a "na prach sa obrátiš" je život vďaka dúchaniu do prachu (nie do mináčovských pahrieb).

Jediná vojna je svätá a spravodlivá: vojna so zlom v samom sebe.

Kto ešte nepadol na kolená, hoci sa namáhal zo všetkých síl, namáhal sa málo. Skutočnú pokoru môžeme zažiť až na hranici vlastných limitov. Až tam sa nám vyjaví Božia veľkoleposť a dokonalosť.

Pravé kresťanstvo nehľadá modus vivendi medzi dvoma zlami, pravé kresťanstvo je voľba dobra. Preto kariérou pravého kresťana nemôže byť iné ako bolesť, utrpenie, z milosti Božej i smrt'.

Ak má Boh trpezlivosť s človekom, o čo väčšiu trpezlivosť musíme mať my navzájom...

Kristus vždy stojí za posledným stĺpom chrámu a prosí o almužnu...

K Bohu netreba nikam chodiť. Boh je všade, i my sme iba v Ňom, inak by sme ani nejestvovali. Keby sme si uvedomovali, že i to, po čom stúpame a kam vylievame odpad, je iba Jeho súčasť, azda by nám to urýchlilo proces, ktorý nazývame cestou - k pokániu. Náš život je odvodený od Božieho Bytia. Iné bytie ako Božie neexistuje. Sloboda je slobodou rásť alebo degenerovať od duchovného nemluvňata po dospelého človeka, ktorý si uvedomuje vzťah k Bohu a dobrovoľne opätuje lásku a milosrdenstvo Božie, ktoré ho nekonečne presahuje.

Ak treba riskovať a povedať jasné slová, hneď sa okolo vás vyčistí! Odrazu sa vás zastane málokto! Ale aký je potom čerstvý vzduch!

Každá doba si vymyslí svoje štandardy a podľa nich si potom vyberá ľudí ako prefabrikáty. Ešte nebola doba, ktorá by si nenamýšľala, že je najspravodlivejšia. Z vežičky domnejšej spravodlivosti sa ľahšie triafa do tých, ktorí vytŕčajú z radu. Prefabrikáty neznášajú odlišnosť. Darmo im budete čítať o kameňovaní prorokov, iba sentimentálne zaplačú a hneď nato zodvihnú kameň a hodia ho do vás. Prefabrikáty vždy horia spravodlivým hnevom, odčičujúci krivdy minulé páchajú krivdy nové.

Všetko si pýta celého človeka, každá naša činnosť. Žiť s rezervou je ani nežiť. Nie je ani tak podstatný výsledok ako práve naša účasť. I vo viere, i v nádeji, i v láske.

Predstavte si, že by Ježiš Kristus nevyhnal peňazomencov z chrámu, ani nenazval súčasníkov synmi diabla, ani by neplakal nad Jeruzalemom, ale v mene politikorektnosti, multikulturalizmu a vlastne v mene súčasnej predstavy o mieri, by

navštívil vrchného rabína Kajfáša, potom by šiel na audienciu k Herodesovi, no a nakoniec by sa vyobýmal s Pontským Pilátom! Že absurdné?! A vari naši súčasníci toto nerobia v jeho mene?

Skúste si sadnúť do chrámu a čakať, že za vás Boh poorie, zaseje, zožne, zomelie a upeče chlieb. Nie, všetko božie dielo musíme vykonávať my sami, s Jeho požehnaním. Výhovorky na Boha, že má všetko v merku, sú neraz iba zásterkou ľahostajnosti, strachu, a všeličoho iného. Keby 200 000 mladých mužov nepredalo celý svoj majetok, nekúpili si výzbroj a koňa, a netiahli proti islamu, Európa by už neexistovala, ale Európsky kalifát so sídlom v Instanbule.

My tu nie sme na falošnú predstavu o mieri vo lži! My sme tu na to, aby sme ohlasovali Evanjelium! Ak si ho budeme vysvetľovať podľa objednávky politikorektnosti, tak sa radšej prihlásme do spolku záhradkárov alebo spolku na ochranu verejnej zelene!

Nechcem byť príkry, ale premrhať celé dedičstvo, postavené na krvi státisícov mučeníkov, to azda dokážeme iba my...

Čudujete sa, že národy medzi sebou bojujú, a víťazí tretí? Tak skúmajte, akú cenu ponúkli agresorovi pred napadnutím, či sa jej dalo odolať! Lebo odolať by mohol iba veľký štátnik, ale toho by vlastný národ považoval za zradcu. Národy nemávajú ani potuchy, že umierajú nie za svoje, ale za cudzie záujmy.

Z koľkých ziel si má donekonečna vyberať slovenský katolík? Ak sa pod tlakom tzv. vyspelého sveta priznávajú práva deviantom, prečo nemá právo na politickú voľbu podľa svedomia väčšina slovenskej populácie? Položil si túto otázku tzv. slovenský (neo)konzervatívec, keď vstúpil do koalície s vlastnými odporcami, aby ostrakizoval svojho možno menej chytráctvom obdareného, ale tradíciou verného brata?

Niekoľko sa možno čuduje výbuchu islamizmu a hľadá vinníka v ňom samom! Vinníka v nacizme tiež hľadáme v nemeckom národe. Ktovie prečo nehľadáme vinníka v genocíde katolíkov počas francúzskej revolúcie vo francúzskom národe! Tak ani dnes nevidíme príčinu, ale iba nástroj. Nevidíme dobre maskovaného snajpera, iba kúsok hlavne jeho zbrane, ktorá trčí z kríkov. V islamskom svete už sto rokov prebieha identická francúzska revolúcia, a tiež tam čas od času uvoľnia paru pseudokonzervatívnym návratom k monarchii či islamskému štátu. Sú to iba koncepcie ako marionety širších geopolitických cieľov. Ak dohrajú svoju rolu, vložia ich naspäť do škatule.

Fašizmus je dnes iba eufemizmus síl, ktoré odjakživa nenávideli prirodzenosť, za ktorú je človek ako duchovná bytosť, odvodená od Boha, ochotná položiť život. Ak sa nedemaskuje táto podstata nenávisť k ľudskej bytosti, ktorú prospechárski

intelektuáli prosto nedokážu odlišiť, onedlho bude fašizmom hoci vôľa dopestovať si mrkvu vo vlastnej záhradke, aby sme ju nemuseli kupovať zvädnutú a napitú chemikáliami v hypermarkete. Fašizmom sa stane akékoľvek vzdelanie, ktoré nebude závislé od direktív novej revolúcie, tentoraz už nie humanistickej, ale transhumanistickej. Väčšina ešte stále nevidí logiku sprisahania voči duchu, keď sa relígio, čo znamená znovuspojenie, obnovenie väzby človeka a Boha, potlačilo v mene tzv. humanizmu, teda egocentrizmu par excellence, aby mohla nastúpiť fáza globálnej vlády úzkej elity nad výrobnou silou, teda ostatnou masou človečenstva, ktorej bude odvedená úloha prefabrikátu s manipulatívnymi vedomosťami a emóciami.

Časť našej inteligencie drieme v šesťdesiatych rokoch dubčekovskej seabailúzie, časť v národnom obrodení, časť v masarykovsko-benešovskom pseudodemokratickom humanizme, časť už robí užitočného idiota novým politickým totalitám a experimentom s ľudskosťou. V tomto antikvariáte je síce pohodlne, teplučko, aj keď je tam tma, ale súčasnosť nás všetkých predbieha ako príbeh sci-fi. Nevieme na ňu reagovať, ako lesná zver nevie reagovať na rýchlosť dopravného prostriedku, ktorá je vo zvieracej výbave a schopnosti zvieracích zmyslov anomálna. Ako auto alebo vlak zrazí zviera, tak úpadok euroatlantickej civilizácie zrazí každého, kto sa ocitne v jeho jazdnej dráhe. Preto buď bude budúcnosť veľkým poľom, na ktorom z krvi martýrov vyrastie hojná úroda odporu, alebo sa ľudská pôvodnosť, ako ju poznáme zo zvyškov aj dnes, stane objektom za plotom skanzenu alebo ľudskej ZOO ako druh na vymretie.

Triumfalizmus globalistov narobil za sto rokov toľko škody v hlavách ľudí, že mnohí sa ani nedokážu rozpamätať, čo to vlastne znamená byť človekom. A čo je najhoršie, tento vírus napadol aj to, čo je zo samého titulu povinné brániť ľudskosť proti falošnému humanizmu, nehovoriac o boji s posthumanizmom a vojne proti plánovanému transhumanizmu.

Kde mám srdce, tam je všetko, čo mám. Koľko vecí musí človek nadobudnúť, aby zistil, že ich vôbec nepotrebuje...

Teodor Križka

O SLOVÁCH

Každý z nás, tobôž verejný činiteľ, by mal zvažovať, čo o kom povie verejne. Slová nie sú nijaké mydlové bubliny, ktoré znenazdajky puknú, a už ich niet. Slová sú ako kozmické sondy vyslané do ďalekého vesmíru. Darmo nám zmizli z očí, vôbec to neznamená, že sa stratili. Slová sú od večnosti, vstupujú do nás, oplodňujú našu myseľ a rodia sa v podobe myšlienok, aby vystúpili ústami do sveta, alebo boli

zaznamenané pomocou písmen. Jedni i druhé trvajú bez ohľadu na rozpad papiera. Žijú už svojím autonómnym životom. Žijú a konajú veci, ktoré už ovplyvniť nevieme. Môžu začínať lásku, ale aj nenávisť. Môžu človeka povzbudiť, ale aj zobrať mu dobré meno a neraz i češť. Kým si politici, novinári, spisovatelia neuvedomia metafyzickú podstatu slova, že slovo naozaj je Boh a na počiatku bolo u Boha, ale telom sa stalo, budeme sa stále viac potácať ako slepí opilci, kým nenarazíme na okraj priepasti. Slovo nie je iba s tým veľkým S, nie je to iba Pán Ježiš. Poznáme státisíce slov s malým začiatočným písmenkom, ktoré však rovnako na počiatku boli u Boha. Bez Boha niet ničoho, on je mohúcnosť všetkých možností. Je to Absolútne, z ktorého povstáva všetko a bez ktorého nepovstane nič. Učme sa askéze slova. Naše slová nás síce opúšťajú, ale trvajú a blúdiac po svete narážajú na ďalších, ktorí ich pretvárajú. Slová rastú ako snehová guľa. Z malej guľôčky môže byť smrtonosná lavína. Z mávnutia krídlami motýľa v juhoamerickom pralese môže vzniknúť búrka v Indii. Nesprávne volenými slovami, slovami, ktoré ponížujú, zraňujú, vraždíme dušu človeka bez toho, aby sme si to uvedomovali. A páchame svoju duchovnú eutanáziu.

Teodor Krížka

POZDRAVY PONAD DESAŤROČIA

*Vesmír je ako jeden veľký mozog.
Slávny ruský neurochirurg hovorí, že vedomie sa nachádza mimo mozgu. Mozog je iba jeho príjemca.
Azda takto fungovala aj Archa zmluvy.*

Koľko by bolo treba náhod, aby vznikla konkrétna myšlienka! Pred štyridsiatimi rokmi som smel sedávať na stoličke vedľa písacieho stroja consul, do ktorého dvoma prstami vyfukával samizdat o Troch košických mučeníkoch Michal Fedor, tajný jezuita. Sedel som bez slova a počúval ten klepot kláves. Komu by vtedy napadlo, že padne režim a Košickí mučeníci budú kanonizovaní! S pátrom Fedorom sme sa vybrali v jeden deň na okružnú jazdu lepším Slovenskom. Naše zastávky tvorili jednotlivé ohniská statočného ľudského vzdoru. Boli sme u básnika Janka Silana, i u maliara Záborského, i u maliarky Márie Medveckej, i u výtvarníka Žatka. Prednášal na vysokej škole, ale pre vieru ho vyhodili. A dodnes nevidím, že by si ktosi všimol jeho výtvarné dielo a vrátil mu miesto, ktoré mu právom patrí. Jeho manželka je sochárka. Práve ona je autorkou prvého súdobého zobrazenia Troch košických mučeníkov s atribútmi svätosti. Plaketu s ich vyobrazením vytvorila začiatkom 80. rokov minulého storočia a jej sadrová kópia mi visí odvtedy na stene. Žatkov akvarel Lomnického štítu v podobe kríža uprostred oblakov z pohľadu letiaceho orla bolo moje prvé naozajstné výtvarné dielo v osobnom vlastníctve. Mám ho doteraz.

Na vyhodnotení literárnej súťaže Jurinova jeseň sa odrazu zodvihne jedna ocenená účastníčka a plní prosbu svojej mamy, odovzdáva mi pozdrav. Štyridsať rokov prešlo, aby sa kruh uzavrel. Niet už medzi nami ani pátra Fedora, ani majstra

Žatka. Ale jedno zo šiestich detí manželov Žatkovcov píše básne, ustúpilo do rehole, a rovnako pekne maľuje. Ale to nie je všetko. Pri sestričke som si iba potvrdil, že zázraky sa dejú každú chvíľu. Porozprávala mi čerstvý dôkaz: Rozhodla sa našetriť 1000 eur na vyhlbenie studne v Afrike, kde je nedostatok vody. Termín odovzdania prostriedkov sa blížil a ona mala v pomyselnom prasiatku iba stovku. Úpenlivo sa modlila, aby dokázala splniť svoj sľub. Na druhý deň prechádzala okolo bazáru. Cez výkladné sklo si všimla kabelku, ktorá ju zaujala. Bola lacná, presne taká by sa jej hodila. Doma počas skúmania vnútrajška našla dobre ukryté vrecúško. Keď otvorila zips, nahmatala v tom vrecúšku akési predmety. Tri prstene. Dva zlaté, jeden vysádzaný briliantmi. Postacia na vyhlbenie niekoľkých studní v Afrike. V takýchto tajných vrecúškach zostávajú aj naše dávne stretnutia, ktoré sa premenia na studničky často až po desaťročiach.

Poézia

Teodor Križka **Generácia**

*Vám, čo ste predsa nevládali mlčať,
hoci vám bratsky vyrážali zuby
a skučali ste hlasom lačných vlčat
o Božej pravde, ktorá všetkých ľúbi;*

*vám, ktorým najskôr polámali rebrá,
až potom chceli počuť, kto ste, čo ste,
no nepredali ste sa za hrst' striebra
o mnohoročnom nanútenom pôste;*

*vám, ktorým chceli odňať dobrú povest'
a vyžmýkať vás do ostatkov potu,
a predsa zvýšilo vám sily poniesť
Kristovi križ' až hore na Golgotu;*

*vám, rodným bratom ctihodného Jóba,
ktorým sám diabol vypovedal vojnu,
nijaká doba, nijaká jej zloba
nemôže odňať, že už máte hojnú*

*odmenu v nebi. Nakládli ste plecía
pod naše nohy, hoci sa nám lení
svoj batoh sadla ťahať na nebesá,
najradšej by sme zadriemali v tieni.*

*Vznešení bratia, čím by som bol bez vás!
Kam stúpim, načúvam, či nezastená*

*zem podo mnou a nezhltnie ma teraz,
keď vyvolávam vaše sväté mená.*

Pletky

*V záhrade, tam, kde psíček
radostný štekot vešia
na slučky lastovičiek,
až takmer pod nebesia,
v púpavách som sa kúpал,
v slnečnom jase po pás.
A bola si môj úpal,
a bola si môj topás
z prsteňa serafínov
chváliacich múdrosť Božiu.
Azúrom nad krajinou
tieň tetoval ti kožu -
obrázky, samé sci-fi.
Vtedy môj bdely um
lúštil tie hieroglyfy,
to biele evanjelium.
Bola si zo mňa chorá,
na zámok rozovretá.
Naveky si to kôra
jabloní zapamätá.
Zbožňujem vôňu záhrad,
to žonglovanie nožmi
nádhery, keď chce pátrať,
aký som ozaj zbožný.*

Či aspoň ako psíček,
ktorý svoj štekot vešia
na slučky lastovičiek,
až celkom pod nebesia.

Podobnosti

To všetko vôkol, čo tak krásne sníva
míriadou foriem, farieb, zvukov, vôní,
snívalo tak, že teraz stojíš živá
predo mnou, Eva v tichej tóni.

A zvoní zvon a leje prúdy bronzu
na všetko vôkol, čo tak krásne trpí,
že lány kvetov ako tisíc lón sú
nádejou, nesú nebo ako stĺpy

kupolu chrámu. Kríž, čo vesmír štvrtí,
je mečom lásky, ktorá za obeť
priniesla seba, na porážku smrti.
Takú ťa vidím, v láske zaodetú

nahotu duše, srdce vyvrátené
naruby, odovzdané na smrť
v náručí muža, ktorý na ramene
podržal slnko, a ty ho smieš zhasnúť.

Hrnčiarovi

Velebím džbán, ten prsník mlieka!
Som večné dieťa, člnok úst
na hladinu mi prijme rieka,
napojí smädcom moju púšť.

Po prste prst ťa z kože zvlieka,
spúšť revolvera, v ústach hrst'
cukru, to stačí pre človeka,
na jeden úzky člnok úst.

Pijem tú bielu oblosť džbánu,
až celkom do dna, ako ranu,
stred vesmíru, tie krídla viet.

Pijem ten krik, to hlučné ticho
na chválu rúk, čo stvorili ho,
ten mliečny džbán, i smäd, môj smäd.

Chlieb a víno

Ako vinič na jeseň sa hrbím
pod strapcami bolesti. No v preši
moja bolesť svieti. Je z nej rubín.
Smútok, ale hlbší, ešte zrelší.

Horí svieta. Už je celkom krátka.
Kým však zhasne, najdrahšie mi bude
krikom zamlčané slovo matka.
Ani smrť mi nevytrhne z hrude
tých päť nemých, spokojných písmen.
Do každej z tých piatich dobrých hlások
vrúcny bozkom vrúcnu pečať vtisnem,
nech pracuje ako v chlebe kvások.

Len päť písmen. Len päť hlások, ktoré
v úzkom hrdle ustrnú a mlčia,
píše po mne, po brezovej kôre.
Túlia si ma, berú do náručia.

Scvrkávam sa. Do seba sa širim.
Až raz kosti v hrobe srdca zložím,
živý len tým jedným vínom čírym.
Živý len tým jedným chlebom božím.

Hostina

Host som tu, len taký náhodný host'.
Dost' je nás podobných. Všetci sme hostia.
Niekomu hostina, mne stačí kosť.
Môj kráľ má korunu z ostrého ôstia.
Žezlo má - palicu z hrčavých vrúb.
I ja si takú chcem vystrúhať cestou
ku nemu za obzor. Svoj hrob, svoj hrb
zložím mu ku nohám, pod jeho prestol.
Eahnem mu ku nohám, túlavý psík.
Späť domov prišiel som, chromý, no s
kosťou
viery, a tú mi už nevezme nik.
Kosť z tejto hostiny. Vieru - môj kostol.

+ + +

Závidia iným šperkounice zlata,
zlato však skryli spravidla.
A zdá sa, bieda sa im taktiež ráta,
lebo aj hlad a bolesť závidia.

Závidia dom, máš a či nemáš ženu,
rozhalenku aj oblek s kravatou,
i dušu, bodrú a či unavenú,
i odchody, i krásu návratov.

Závidia, že si neustále smädný,
že zavčasu si nájdeš, z čoho piť.
Závidia všetko, tvoje dni aj nedni,
i že ich závišť môžeš pochopiť.

Keď z komína sa v mrzkom čase dymí,
závidia veľký, no aj malý dym.
Nie som však lepší, trpezlivosť s nimi
ja veruže sám sebe závidím.

Búrka

Za plotom ulica a za ulicou les.
Borovice. A duny. Hudba piesku.
Krásy až po uši. Tak sviatostne je dnes.
Za búrky v nebi zapalujú triesku
anjelom v prste... Mysľou chodí mi:
možno len o zem pribíjajú mračná
bleskovým stehom... Celé hodiny.
Ó, požehnaný čas, na tej niti vláč ma,
kade chceš. Muč ma, tak ma uč,
jazýkom trávy, zložitým a prostým.
Ako keď krajčír navlieka si lúč
do ihly, keď sa chystá ušiť kostým
vlastnému zmyslu.

Ohrdnutá hláska

Ó, ako tebou pohrdajú, ó,
ty oplňovaná hláska z dávnych časov,
keď ešte Duchom Svätým vanulo
z umenia, a Duch žehnával mu krásou.
Obložili ťa ako kostol výkladmi,
zobliekli krásu... nechali ju samu.
Navštív ma ešte, prosím, prihliadni,
že jeden žobrák neodišiel z chrámu
a prikrýva jej hanbu deravou
onuckou básne. S krásou pobrataný
nechce viac, iba nebo nad hlavou.
Konička voď si svetom opratami

údivu, ó, ty milosrdné ó,
vznešené ako záverečné amen.
A keby sa aj vo mne zotmelo,
nešetri ma, prvé hod' do mňa kameň.

Odchody

Po sladkom príde údel horký,
aj keď je blízko cherubín.
Museli ísť, žiť z cudzej kôrky.
Za máčny mak ich nesúdim.
Vyhnali ich a tak ich hnali,
že nestihli si zobrať prst'
do nehostinných hluchých dialí,
sami v tom svete ako prst.
Ale ja musím, musím zostať,
ani dňa bez nich nevyčkám:
tu už mám hrob, tú svoju postać,
lipový chodník k studničkám.
Musím piť, piť len z toho džbánu,
ktorý tak pristal rakyte,
veď z neho videl som piť mamu.
Má iba ucho odbité.
Nevyženú ma. Nech mi väznia
to telo, časom chradnúce.
Skôr zabijú ma, než ma
pripraví o cit, o srdce.
Nemôžeme mať tisíc otcov
a tisíc matiek. Dá sa rásť
aj so cťou, so cťou, so cťou.
Ak človek má len jednu vlasť.

Literrádi

Listujú v knihe, čo si zač a kto si,
a sto ráz nadanejší ako ty
preberajú sa ako v smetnom koši
v hrudníku tvojej nahoty.
Si pre nich prach, len zločinec, a môcť ti
tak udrieť päťou do oka,
zrátali by ti napokon i cnosti -
nebude krásy, ani proroka.
Smilstvo je to, čo píšeš, a nie láska,
veď lásky niet, len ľudské potreby.
Od zmyslu k zmyslom sa ich duša tacká,
opité, mrzké živé pohreby.

Modly

Deň ako iný, ďalšie horké sústa.
Pri rieke reční rezident zlých časov
a z piedestálu smeje sa mu busta
oškľivou, nehynúcou krásou.

Strieľali do nich, lámali im rebrá,
vybili zuby, a dnes deti katov
tak po judášsky za vrecúško striebra
posmrtné si z nich urobili bratov.

Úctivo rečnia, potriasajú hlavou,
rukami hroziac, ľavou, potom pravou,
zo svojich pyšných, farizejských slepôt...

Rastislav, knieža, Cyril, tvoj brat Metod,
ratujte ma, zlé myšlienky ma kúšu,
ako si nedať hyzdiť vlasť a dušu.

Z listov do pekla

Unavil si ma, ustal som už, diable!
Ty starý ľstivý kabát naruby!
Nech teraz iní tasia svoje šable
s pokrikom ušľachtilej záhuby.

Sýty som tvojich úskokov a sľubov.
Mne naozaj už viacej netreba,
len vôňu líp a spevnú zeleň dubov
siahajúcich až celkom do neba.

Tam ktosi dávno postavil tri kríže,
ten ktosi múdry, sto ráz múdrejší
ako som ja, čo si tu zavše lížem
hnisavé rany spevom vo verši.

Nelúčim sa a ani s tvojou ríšou
sa nezmierujem srdcom nemladým,
iba si kľakám k päťm tých troch krížov,
kde modlitbou ti úder zasadím.

Milost'

S ľahkosťou vážky, s nehou motýľa,
s plynutím rýb a strmou výškou vtákov
objala si ma a ma stvorila,
nebolo treba kladiva a nákov.

Ako mráz, vietor, páľava a dážď
drvila si ma na zrníčka pieskov,
po kúsku kúsok, každú skalku zvlášť,
bielučkou dlaňou, takou večne detskou.

Bol som len ťažká mozoľnatá päšť
na holej doske pracovného stola,
keď si ma zdvihla samou túžbou zviest'
a niešť, a niešť tak ako božia vôľa.
Roztopil som sa ako z vosku svieč,
ja mŕtve srdce - iba halda zo skál,
aby som ako potok mohol tiecť
späť ku prameňu, čo ma dychom bozkal.
Svätý duch dýcha splna obrích pľúc,
tie modré pľúca širšie sú než vesmír,
oceán spevu, stále dúfajúc,
že dal piť zo stôp, ktoré príliv nezmyl.

Impresná

A najkrajšie sú rána už len tým, že si
rozplieťaš vlasy do úsvitných lúčov.
Zabije ma to, zavraždí a vzkriesi
uprostred živlu s nehou čoraz strmšou.
Prepadne ma to prekvapivým rysím
skokom vždy odinakiaľ, než to cítim.
Pod nebo potom vznesiem sa a visím
za rebro na smrť udivený bytím.
Celého ma to uchytí a jasom
omotá ako oceľovou niťou.
A v tejto sieti zo striebra vždy ja som
tá ryba, ktorá lapá mušky citov.

Tiene

Ohovárali, rúhali sa, pľuli,
že drzo porušuješ pravidlá.
Vraj priatelia, skôr kusy žuly.
Milujú tak, že závidia.
Smú všetko, stráže tvojich snov a splínov.
Ostatné sú len detaily.
Nuž vyznamenajú ťa slinou
namiesto medaily.
Čas je ich otec a zem matka,
v žilách im prúdi alkohol -
hriech ako lieh, nuž pijú, skrátka,
na iné sa nik nezmohol.

Apologéti noci dneška,
si pre nich zápal v kolene.
Či vysvetľuješ, či len viečka
klopíš, prečítali ťa do drene.
Naivná duša, nerozumná,
darmo sa straniš, napokon
nevyhneš sa im poza humnú,
od stromu k stromu prískokom.
Postavia ťa raz možno k stene,
za mlčanie i za verše.
Sú a sú ako ľudské tiene,
čím väčší jas, tým temnejšie.

Rytier

Kaplnky, veže, fontány a hradby
staval by som ti, viazal spevnú reč,
a keby prišli nájazdníci, rád by
som za teba i tasil meč.
Nosil by som si ako zlatý metál
polnočné bozky tvojich drobných stôp,
i statok by som bez váhania predal
a oslobodil Boží hrob.
Chrámy sú prázdne, vlastne ani chrámy
už nestavajú, a niet hrdinstiev.
Nuž prijmi aspoň miesto prvej dámy
v monarchii, kde nezavrhlí spev.
Svoj hrudný kôš ti otváram, hrad v
malom,
a núkam trón, a čo by som sa bál,
veď v tomto kráľovstve som kráľom,
a kráľovnú si práve našiel kráľ.

Nezaslúžene

Svet už je malý, ľuďom taký tesný,
že už niet ani škárky na lásku,
ba ani na spev.
Čo však robiť piesni?
Zveriť krk slučke na tom povrázku,
čo splieta zlý?
Veď duša stúpa inam
a inam nosí ako kríž svoj spev.
Nuž upína zrak hlbšie,
ku krajinám

vzdialených hviezd
až kdesi v hĺbke ciev,
keď spínam dlane.
A tam je dosť miesta,
a úzkosti sú dávna inovať.
Predsa len spievam,
tak ma Pán Boh trestá,
pre všetky tvory
schopné milovať.

Vzdialenosti

Zámocký prísvit schodiska a chodieb
počúva chôdzu tvojich tichých nôh,
miesto mňa vzbĺknuc ako nemá otep
slamy, čo chcela horieť ako boh.
Čo sú ti pády, čo sú moje zdvihy,
čo mrzutosť a plač, a noblesa.
Tvoj palác, to sú poličky a knihy
až po strop, tam sú tvoje nebesá.
Ach, moja pani, moja malá kňazná,
keby tak naspäť smeli rieky tiecť,
zdvihli by slabé ruky tvojho blázna
všetku tú vznešenosť až k raju, vedz.

Z ostatku čias

Málo je svetla. Sám buď, sám pi
nočné sny, také nedospelé.
Prečisté panny svoje lampy
poukrývali pod posteľ.
Ostatný čas, ach, prezrad', vedma,
je posledný, a táto biedna
noc nepožiadá: Pane, veď ma!
Neblikne lampa ani jedna?
Ostatný čas, už iba košťal',
franforec vlajky, zvol'a vetra.
Niet oleja a tam, kde zostal,
nezapália ho, tak ním šetria.
Málo je jasú. V noci za dňa
niet pochodní, niet ani štrbín
hoci len pre lúč. Mlčí magma
z pravekých hlbín slova ľúbim.

Pútnici

Za husou hus a za ňou húsa,
a dole priepasť, hore výš.
Len sa ma chyť a nestrachuj sa:
čo môže stratiť, keď má kríž,
chudobný človek? Boháč je to.
Má všetko, dážd' a v zime sneh,
po zime jar a po nej leto,
a v tvári nebo samých pieh.
Drž sa ma pevne, nadol z kopca
klzký je chodník, pozor naň.
Ak by som padol, povedz: Vzchop sa!
No pustiť sa ma, božechráň.
Vlha nám spieva okarínu.
O svoj kríž bieda oprie sa.
Kam vedie cesta? K cintorínu.
Za vrátka, kde sú nebesá.

Zo záhrady

Dnes predpoludním dážd' sa dlží,
no až tak veľmi neprší,
len kvôli kruhom na kaluži.
Zráža však plody moruší
trávičke do jej roztvorených úst.
Tráva má rásť, a tak je hladná,
po hrstiach pchá si do nich prst',
veď krehuľka to nie je žiadna.
Hrsť po hrsti, a je z nej trs.
Siaha až slečnám po kolená.
A možno k pukom mladých prs,
čo nadýchli sa mena žena.

NACHLADNUTÝ DEMOKRAT

Motto: Ak má niekto plné ústa
demokracie,
zahodno si strážiť vrecká,
lebo kým vám jednou rukou ukazuje na
hviezdy,
druhou sa zvyčajne usiluje
dostať k vašej peňaženke...
Démonkraciu, tú má démon rád,
démonkracia, to je jeho režim,
preto ju bude chváliť démonkrát
jazýkom svojím ľstivým, večne sviežim.
Prechladol, chudák, keď jej staval hrad
s opevnením, kam neprenikne správa,

že démonkrat je démonkrad.
Nič nové pod slnkom, aj to sa stáva.
Démonkracia vždy znova ožije,
v pekle jej komponujú árie
Belzebub s Luciferom, každú takú sladkú,
až oslepneš z tej démongrácie
večného démonkratického sviatku.
Veď je čo brať, brať z tvojich vreciek,
bratku.

Modly

Deň ako iný, ďalšie horké sústa.
Pri rieke reční rezident zlých časov
a z piedestálu smeje sa mu busta
oškľivou, nehynúcou krásou.

Strieľali do nich, lámali im rebrá,
vybili zuby, a dnes deti katov
tak po judášsky za vrecúško striebra
posmrtné si z nich urobili bratov.

Úctivo rečnia, potriasajú hlavou,
rukami hroziac, ľavou, potom pravou,
zo svojich pyšných, farizejských slepôt...

Rastislav, knieža, Cyril, tvoj brat Metod,
ratujte ma, zlé myšlienky ma kúšu,
ako si nedať hyzdiť vlasť a dušu.

Z listov do pekla

Unavil si ma, ustal som už, diable!
Ty starý ľstivý kabát naruby!
Nech teraz iní tasia svoje šable
s pokrikom ušľachtilej záhuby.

Sýty som tvojich úskokov a sľubov.
Mne naozaj už viacej netreba,
len vôňu líp a spevnú zeleň dubov
siahajúcich až celkom do neba.

Tam ktosi dávno postavil tri kríže,
ten ktosi múdry, sto ráz múdrejší
ako som ja, čo si tu zavše lížem
hnisavé rany spevom vo verši.

Nelúčim sa a ani s tvojou ríšou
sa nezmierujem srdcom nemladým,
iba si kľakám k päťam tých troch krížov,
kde modlitbou ti úder zasadím.

Pozdné struny

To pozdné slnko, čo sa ligotá
nad obzorom a stúpa hore miechou,
tak hreje, až sa bojím života,
i jeho neviny, i hriechov.

Takéto slnko zrána nebýva.
Jeho jas detskou čistotou tak škrtí,
že aj smrť býva pod ním hrejivá.
No ja sa bojím aj tej svetlej smrti.

Svet plný hrán je vtedy okrúhly.
Napichujem si predsa srdce na kord,
na mäkký jas tých snových osuhlí,
či ešte zaznie aspoň pozdný akord.

Jonášova pravda

Bratovi J. T.

Niekedy v noci, keď sa rozvidnieva
v hlbokom temne, čo nás požiera,
vystúpi kráska z omietky či z dreva,
z Mozarta vystupuje opera.

Čokoľvek potom hovoríš a konáš,
hoci ti ani zamak nechýba,
neujdeš pred tým - každý z nás je Jonáš
a každého raz zhltnie veľryba.

Nedá sa ujsť, no ani rovno skočiť
do toho pažeráka temnoty,
len keď to svitá, od priepasti krôčik,
v útrobach toho vieš, že si to ty,

kto musí svedčiť, lebo iní mlčia.

A nebojíš sa ani popravy.
Zastaneš, sám jej skočíš do náručia,
nech na tebe sa ona oslávi.

Hodina básnictva (ani neviem koľká)

Kto je ten, ktorý krvou píše verše,
pre poniektorých iba veršičky,

keď iba opisuje z listia jelše
nehmotné riadky vlastnej paniky?
Sedávajú tam na konároch zavše
anjeli, možno devy z Toskány,
a vypaľujú, každú chvíľu krajšie,
do chlorofylu krásu bozkami.

Ako ju potom neprekladať z listia
do materinskej reči aspoň tak,
ako sa láska nedotknutá, čistá
prekladá, keď nám vypaľuje zrak.

Chodil tam Hollý, s Ľudovítom Štúrom
chodil tam Kráľ a lúštil zámery.
Chodím aj ja, k tým pralesom a šúrom,
no iba kradnem z božej nádhery.

Religio

Zástupy chodia pomimo,
múr koží otrockých, múr kostí.
Postačí dotyk, domino
zrútilo sa... Ach, môcť ti

byť bránkou v plote, do sadu
viest tvoje stupaje! Už roky pre ne
nospávam, tomu obradu
zasvätené je moje udivenie...

Strom k nebu rastie v koreni.
Dokorán celučičký dám ti
tú voľnosť, len pre teba zelený,
len už príd' na svetlo tej lampy.

Zvečerieva sa, brieždi sa
na rajskú milosť spánku.
Kolmý dážď závratu mi ovísa
do duše, Boh mi na tvár kladie hánku.

Vystúpil z radu. Kráčam v ústrety
po lánoch obilia a každý z nich je Pánov.
Stretávame sa v obeti.
Boh sa ma dotkol dlaňou.

Z MISÍ (Svadobná noc)

Na každej kóte, kam smú moje prsty,
staviam ti chrám a v ňom sa dotýkam
Nehmotného, čo tak ma drží v hrsti...
Od hlavy k nohám si môj Vatikán.

Už celú jednu minútu ma chápeš.
Nábožný som už takmer od detstva.
Otváram tvoje brány ako pápež
v nádhernom roku milosrdenstva.

Tak mnoho slnk a mnoho monštrancií
dvíha sa nad rieku a vlnu po vlne
preberá, aby sme sa nestratili
v meandroch nadobro a úplne.

Zvedavé prsty, asketickí mnísi,
obracajú tvoj národ ďaleký.
Pálio tvojho objatia mi visí
na šiži odteraz až naveky.

Orol

Vysoko nad zemou, až takmer v podnebesí
stavia si hniezdo kráľ, svoj nedobytný
hrad.

Kam stúpa v spánku sen, my sotva
trúfneme si,
ale on vystúpi vyššie, až nad, až nad.

Je celý v brnení, a vetrom operený
oprie sa o azúr a azúr vynesie
tú jeho vznešenosť, tak nepotrebnú zemi,
až z neho je len bod, tón v modrom
klávese.

Hľadám ho vo výškach. S hlavou tak
vyvrátenou,
že sotva dlaňami zastriem svoj slabý zrak,
chcem za ním do neba, vrhnúť sa do
plameňov
otcovho náručia. Len tak, len tak, len tak.

Obloha - modrá tvár, za tvarom tvar a za
tým
otvára večnosť raj. Až tam ma vynesú
tie krídla, modrý bod! Čo na tom, že im
platím
životom za každý tón toho klávesu.

Kastanety

Prstami luskneš, a si opäť starší,
aj epocha sa takto pominie.

Umrelo zrnko, ale steblo raší
na obielených kostiach v krajine.

Z duba je prst' a samý piesok zo skál,
ani ja tam už dávno nečakám.
Len pred chvíľou som mladé ústa bozkal,
a už šepocú verše vnúcatám.

Iný prst kreslí iný obraz v piesku,
iný nôž ryje srdce do kôry.
Ale ja si ťa ako v prste triesku
zamykám ďalej na dne pokory.

Na starom móle stále znie to sólo
o ňom a o nej a ich osude,
aj keby vôbec nebolo, čo bolo,
aj keď čo bolo, viac už nebude.

Z ontológie

Drží ma vôňou po ruži,
na vôdzke si ma vodí.
A duša nevie, či si zaslúži
pod nohy také schody.
Čo vlastne vie, ak netuší
ani kam schody vedú,
tie stupne, jazvy na duši,
voňavé dúšky jedu.

Dosť bolo rečí, treba ísť,
až po nebo, to siedme.
A rastie, rastie z puku list,
kým zožltne a zvädne.

Z (mojej) piesne piesní

Kde sú tvoje ústa, skaly, ktoré pukli,
aby zvlhli smädcom. Krajom
vyprahnutým
ku nim by som chodil rosu píjať s vlkmi
zo všetkých ich hĺbok, zo všetkých ich
dutín.

Stráne tvojich slnečných prs - kde sú,
aby som si na nich zohrial líca,
aby som ich hladil, drobné kríčky vresu,
čo sám nežným kvetom k dlaniam pritúli
sa.

*Kde sú riečne člny, kde je plnosť bokov
naložených celkom po ponornú čiaru,
nad hĺbinou plynú jantárovou stokou
s oblošou, čo nemá na tom svete páru.*

*Od pondelka čakám, už je skoro piatok,
lenže koľký - v jase čas nič neznamená,
veď raz si ma pozveš do polnočných zátok
nakladať to zbožie tieňom na ramená.*

Potulky

*Keď stúpne hmla a slnko v strede lesa
pozdvihne z machu chrám,
odpusťte, len vám kývnem: pechorte sa.
Osamiet' nie je zostať sám.*

*Sú so mnou stromy, huby, vtáky, tráva
a niekde ticho vzadu je
ten, ktorý v noci na koreni spáva,
darmo tu všetkým panuje.*

*Rád stúpam do tých éterických schodov
živičnej vône a ten jas
nepopletiem si nikdy s módou
vznešených, pustých fráz.*

*Vy pechorte sa, čo vám sily stačia.
Unavil ma váš zhon, už nik
neodníme mi to, čo vtáčia
rodinka chváli - sladký zvyk
zaodieť svoju hanbu piesňou,
nech nahota sa premieňa
na jar a bozky pod čerešňou,
čo krešú sochy z kamenia.*

Z listov priateľom

*Neviem, čo vám - či strach, či krása sna
na viečka píše, ani čo vám píše.*

*Mne píše tráva, jazero a tma
tak geniálne svoje prosté klišé.*

*Na zrkadlenie hladín, do očí
upriamených až za horizont, kamsi,
kde nič sa nezačne a neskončí,
píše mi popol. A ja? A ja sám si
po slová chodím, ako do erbu
načahujúc sa na tú stranu Styxu.
Vlastnými údmi kriesiť pahrebu
je údel tých, čo až tak veľmi zlí sú,*

*že milovať smú na smrť, bez výhrad.
Reč tamtých vecí prostá je a strohá.
Ale keď viete chvíľu nedýchať,
začujete v tej chvíli šepot Boha.*

Opakovanie

*A zopakuješ po šiesty raz, po stý
rovnakú chybu stále dokola.*

*Ale čo, keď niet väčšej povinnosti
než z hlások dvíhať vežu kostola.*

*Potrestajte ma, nebudem už iný,
len braček oslov, psov a koníkov,
len murár, celý od potu a hliny,
čo páli zo slov tehly s panikou,
stáby mal zmeškať na vlak do Stratena.
Vláčik, môj mĺkvy pomyselný chrám,
s komínom, odkiaľ modlitbička stená
namiesto dymu nahor k nebesám.*

*Po tisíci raz som si dlane zopol,
taký mám neplatený chlebiček -
murovať v éterickom rušni kotol
šamotom hlások, nemých prosbičiek.*

Zadné vrátka

*Vychádzam za tmy, keď sa hviezdy lámu
o hranu svetla, čo mi v očiach leží.
Kam ma to voláš, do akého chrámu
za baziliku, za jej dvoje veží?*

*Musím ísť. Musím. Veď ty sám dnes vstal
si*

*ešte skôr, než si privrel oči k spánku.
Vták úsvitu sa pohol, v čiernom vajci
zohnutý zobák odomkyna zámku.*

*Nepočuť pukot škrupiny, len pípa
až pred nebeskou bránou, ba už za ňou,
drozd, kam ho práve vyložila lipa
zelenou, mäkkou, navoňanou dlaňou.*

*Musím ísť. Musím, hoci nepohlo sa
ani len steblo, keď si bralo vtáčie
trilky, až v slnku vyjavila rosa,
že to sám Boh sa rozochvel a plače.*

Z tajomstiev

*Som iba sieť a nezachytím vietor,
vietor však sieťou neprestajne hýbe
a hýbe tak, že som ťa predsa stretol.
Som voda, čo sa spúšťa k živej rybe.*

*Som chodník, ktorým nechodili vlci,
stopy sú na ňom predsa stopy vlčie.
Som láska, čo sa prepadáva v srdci,
a predsa srdce tlčie, tlčie prudšie.*

*Som voda a som sieť i živá ryba,
chodník aj vlci, ktorí prejdú bokom.
Som chyba, čo ti k celej pravde chýba,
som obraz, ktorý neminul sa s okom.*

GENEZIS

Oheň spí v hĺbke.

*Do kolísky dreva
chodí spať krása
a má kroky tiché.*

*Do bolesti nás na noc zaodievaj,
nech nespávame nahí
v holej pýche.*

*V lipovom dreve
na budúcnosť hoblín
líha si pieseň,
kde ju kruhmi zopol
ten, čo ma mení
slovom
takým dobrým,
že z bolesti je spev,
a dym, a popol.*

*Obláčik dymu,
pod ním, Jezu Kriste,
len kôpka prachu,
čo prší tak jemne,
že na čerešni
nezachvie sa lístie,*

*keď si ten holub
na jej vetve zdriemne.*

Nič viac

*Byť uškom ihly prevlečená niť,
len z lista ako zo zelenej misky
po dúšku dúšok horkosť nebies piť,
pomaly, ako gurmán pije whisky.*

*Len vyvrátený nazznak, s rukami
za hlavou, keď sa v horách sotva brieždi,
sám sebe večne starý neznámy,
po jednej čítať nad obzorom hviezdy.*

*Pod farchou dúhy zohnúť chrbát, no
nezložiť krásu, s žiadnym prúdom netiecť.
Byť ako maliar, ktorý na plátno
z ostatku síl vždy znova kladie štetec.*

*Len byť a hoci od bolesti byť,
byť a žiť, v žití nikdy nevyť s vlkmi.
Byť prosto ako v ušku ihly niť,
keď chce šíť Pán Boh, nesmierny a mĺkvy.*

Môj drahý domov

*Môj drahý domov má len strechu s
chvojím
a modré steny éterických zámkov.
Ty bývaš inde, tvojich ciest sa bojím,
darmo mi sluchy hladíš nežnou háňkou.*

*Po mojich cestách plachých sŕn a vlkov
prichodia ku mne na návštevu vône,
orgován, čo ti trhá drzou rukou
len moja báseň, kým si prídeš po ne.*

*Len úzky chodník, a nie žiadne cesty.
Len náznak. Iba poľahnutá tráva.
Možno len jeden zo zmyslov, ten šiesty,
čo vedie ku mne. (Na prahu mi spáva.)*

*No tvoje cesty, to sú cesty priečne,
škrtajú moje, ale od tých škrtov
lámu sa zápalky. A oheň ku mne prečnie
len dávnym smútkom zabudnutých kútov.*

*Tak teda príď, no neprichádzaj naprieč.
Na križovatkách cesty sa vždy minú.
Chodníček ku mne, na ktorom len tápeš,
sa ako ryba hádže na plytčinu.*

*Môj drahý domov má len strechu z dychu
borových lesov. Tvár má stále detskú.
Je samý smiech, hoc poklonil sa tichu
kričiacich vtákov nad dunami piesku.*

Okarína

*Vietor v rínach na noc do komína
odkladá si pieseň takú prostú,
že ju nevie ani okarína,
ani báseň, čo mu vzdáva poctu.*

*Vietor, brat môj, vtáčikom sa sníva,
keď im v krídlach pučí túžba k juhu.*

*A tá túžba vo mne tiež je živá,
lenže miesto juhu píše dúhu.*

*Nuž tak, milí, počúvam tie ríny,
počúvam ten spevný nočný komín,
do rána tak rozprávam sa s nimi,
až mám pocit, že si srdce zlomím.*

*Z rín sa leje, stúpa do komína
biely vír a ťahá zo mňa piesne,
veď aj ja som iba okarina.
Len keď do nej dúchne bolesť, hlesne.*

Súvzťažnosť

*Láska je ako líška. Placho obíde
každého, kto jej nie je hoden.
A neobstojí v tejto koride,
kto odmietne kríž, nepoložiac podeň
pokornú nemohúcnosť, ramená
Sizyfa, kto sa vopred zľakne strmín.
Milujem, Bože, a to znamená,
že vlastnou krvou napájam a kŕmim
mláďatko orla, pokým narastú
a zmocnejú mu krídla. Kým mu perie
nedozrie, kým ho nezodvihne ku šťastiu
uprostred vlastnej hrude, k viere,
že môže vzlietnuť. Lebo tak to je
s človekom: iba keď sa stíška
položí pod kríž, božie hoboje
zaznejú, k nohám ľahne si mu líška.*

Stvorenie básnika

*Ak býva duša plná, každá vec má
odrazu plnosť významov, i plač:
nekonečne ťa milujem, tak zjedz ma,
zveď ma a rajom za vlasy ma vláč.
Odovzdám sa ti. Ale najskôr luskní
prstami, ako to vždy spraví Boh,
keď zjari zažina lem ženských sukni,
svalnatú mužnosť zrážajúc tak z nôh.
Len pohni obrvou, a ja ti zložím
na podnos hlavu. Po kúskoch ma rež.
Každúcká kvapka krvi zaznie božím
chorálom.
Nebudem už viac ja,
lež spiež.*

Obrazy

*Som iba zrno. Čakám vo vreci,
kým príde jar a ruky oráča
rozosejú ma po poli. No ktovie, či
sám odlomí si kúsok z koláča,
až zožne úrodu a múku zomelie.
Deti ho zjedia prv a vrany vyzobú.
Som len ľan na budúce košele,
na rubáš do hrobu.*

*Na prsty čakám, až ma upradú
na štólu, ktorú si raz preloží
cez šiju kňaz a pôjde dozadu
dať rozhrešenie jazve po noži,
nech vyleje sa milosrdná krv
Svätého Ducha a nech ožije,
čo bolo mŕtve, a nech je to prv,
ako Zem zošalie a udrú orgie
namiesto mrazov. Ležím v pivnici,
osivo, bez rúk, čo by zasiali.
Vari ste všetci ozaj mŕtvi, básnici!
Niet jedného, čo nie je zo skaly?*

Vetešník

*Ďaleko kdesi vodný stípec hrnie veľryba.
Majestátna je, no mne nechýba.
Nesmútim, že ma v sedle nenosieva Pegas,
tobôž, že bezo mňa je kasíno v Las Vegas.
Rád obdivujem diaľavy a veľhory,
no moje srdce ani po ich kráse až tak
nehorí.
Nehľadám známosť s briliantovou
vdovou,
ba ani obchod s detektormi kovov.
Netúžim strieľať na leva či na slona
a je mi jedno, či je v móde moja záclona.
Dom nemám takmer nikdy uzamknutý -
nik nevynašiel zámku pred hodinou smrti.
Nemám strach, že si zloději snáď zoberú
namiesto vecí moju vieru, moju dôveru.
Jediné, čoho mi tu ozaj mnoho treba,
je v srdci pocit neba, no a kúsok chleba,
a boží pokoj, o ktorý sa srdce podelí
so samotou, až prilahne si ku mne v
posteli.*

Z mojich lúk a hájov

*Kam stúpi noha, robotný zhon hmyzu
rozhýbe zem a dutým stebľám tráv
boľavé miesta sladkým spevom lížu
voňavé vánky. Milujem ten dav
pri mojich nohách, keď sa život hmýri
na všetky strany a keď zuní vzduch,
horúci, hustý, chvejivý a číry,
brat náhlych búrok, ale aj brat dúh.
Skláňam sa k zemi, k úzkym lúčnym
dráham
chrobákov, lariev, húseníc a včiel
a nemám slov, a nedýcham, a váham,
či žil som vôbec, a ak, či som bdel.
Volá ma to a donúti sa túlať
tým divým krajom mravenísk a hniezd,
aj keď ma potom zavše trestá úľak,
či som smel rušiť ten ich zhon a spech.
Mávam však mnoho, mnoho lásky pre ne
a bez nich by som živoril, nie žil.
Vyprosujem si preto odpustenie
aj pre chvíle, keď nebudem mať síl.
Až dakedy ma na chvíľu či na dni
pristúpi bolesť, akej nebolo,
nech ani potom neprechádzam chladný
popri tej mravčej kráse okolo.*

Deň súdny

*Až príde deň a naozaj sa stane,
že duša sa mi k tebe narodí,
čo ti dám, Pane? Čo len ti dám, Pane?!
Svoj hriech? Svoj vzdor? Tie deti náhody?
Čo ti smiem priniesť? Nič tu nie je moje,
ani môj z hlavy vypadnutý vlas,
ba ani dobro, ani láska, čo je
tá najužitočnejšia márnosť v nás.
Dal si mi všetko, slobodu i vôľu
vybrať si - nenávidieť a či milovať,
žiť zmysluplne, osve, predsa spolu,
na lístku trávy iba inovať.
Všetko, čo mám, čo rozdávam, je tvoje,
láska i vôľa, ba i sloboda,
i tieto slová, tiché nepokoje,
čo nikomu sa na nič nehodia.
Čo nie je z teba, pekne prosím, zatrať,
hrany, ak sú, zbrús vo mne na ovál,
každučkú bolesť, že som ju žil dvakrát,
a predsa za ňu málo ďakoval.*

Branislav Michalka Veniec hmly a veniec cti

Hmlistá a do farieb zaodetá slučka, tajomný povraz utkaný v hadích štrbinách, nám zľahka kráti náš dych. Drapérie jej vlín, kľučiek, záhybov a údolí, donedávna len tušené na obzore, sa blížia k nám s neochvejnosťou flotily, aby v nás zadusili ušľachtilosť nesmrteľných duší. Flotila ničoty, zvinujúca sa pod zástavou dúhy. Slučka hmly, beztvará, premenlivá, všeobjímajúca ...

Po rokoch ladných vlnení, lákavých kmitov, tanca a spôsobov víl, začína slučka vyjavovať svoju pravú tvár – tvár nenávisti. Nenávisť ku Kristovi, k Rádu Božiemu, k rodine, k národu, k deťom. Chce svoj Rád. Chce vládnuť uduseným dušiam železnou rukou svojej prométheovskej vzbury proti Bohu. Chce nám nanútiť svoju nenávisť k Bohom stvorenej prirodzenosti. Beda nám, ak sa spoja okraje tohto venca v bozku smrti. Slučka hmly sa rozvíri a my budeme šalieť v ohavnom mallstroeme pekelného víru. A preto nech je oslávený každý kto pozdvihol meč, pero či ruku na obranu našich

duší. Kto bez ohľadu na nepriazeň doby, bez ohľadu na sipenie odporných plazov, lezúcich zo zlatých jaskýň, rozháňa škrtiacu hmlu. Kto v čase multikultúrneho blata nezaprel Krista Spasiteľa, kto v čase kozmopolitného trasoviska nezaprel svoj Rod, kto v čase satanských lží nezaprel Pravdu.

Teodor Križka je takým mužom. Jeho neúnavná borba za Boha a národ, tento údel a léno, ktoré sme zdedili po predkoch, po predkoch ktorí nezradili, ho ovenčila vencom tak protikladným ku slučke hmly - vencom cti.

Nepodľahol mámeniu sirén ako mnohí, čo v mylnej predstave modernosti zahanbene klopili oči pri slove „národ“. Ale neskízol ani do ohavnosti ešte väčšej, ako tí čo pre vášeň k rodu zabudli na Boha Všemohúceho, oproti ktorému „všetky národy sú len prach“. Časopis Kultúra, plod jeho neutíchajúceho úsilia, už takmer dvadsať rokov ako jediný pravidelne tne mečom Pravdy do gigantickej točenice plaza hmly. Slová a témy aké by sme márne hľadali v hlásnych trúbach demokracie, tolerancie a pokroku (a bohužiaľ aj v trúbach zmodernizovaného kresťanstva) nám otvárajú hladinu nad hlavou, k nadýchnutiu. Lapáme po dychu. Už ledva dýchame. Zo všetkých strán sa na nás valí to isté, v nekonečnom rachote, klepote, šramote strojových kastaniet špiny a hnusu. Raz za dva týždne môžeme vidieť vytlačené slovo, odlesk Slova, ktoré bolo na počiatku. Vďaka!

Katarína Džunková Zrníčko o majáku

MAJÁK

*Brat poznal v Slanci starca Jakuba,
ktorý ho učil ako svojho vnuka,
ako má držať holuba,
aby mu v rukách ticho zahrkútal.*

*Jakub, ten všade chodil iba pešky.
A keď ho chvíľa spánku sotila,
bral medzi hrubé prsty motýľa,
tak nežne hasil plameň sviečky.*

*Azda by bolo srdce puklo mu,
keby bol niekto zaľal do stromu,
alebo plašil vtáčky. Nech len zobú.*

*O ľudoch vravel s úsmevom, no rád,
ba spomínal, že človek častokrát
jak maják svieta na cestu aj z hrobu.*

(Zo zbierky Pokojná v nepokoji)

Neviem, ako čo najpresnejšie nazvať veľkú poéziu. Ona jednoducho je, aj keby sa proti nej celý svet spolčil, a veľkou zostane. Je taká dôstojná, že trpezlivo počká na

človeka, ba častokrát aj na celú dobu, kým si opäť ten maloverný tvor očistí srdce a prisadne si k nej.

Taká poézia je syntézou ľudských skúseností, je to odpočutý tlkot srdca premietnutý do ťukania na písacom stroji. Je to výpoveď niekoho, komu tak veľmi záleží na osude človeka a tak veľa sa už o ňom naučil, že nemôže mlčať. A čistota a jednota jeho myšlienok sa adekvátne prevtelila aj do čistej dokonalej formy.

I taká je poézia Teodora Križku. Jeho báseň Maják som nezvolila náhodou. Lebo takým, vznešeným krásnym majákom, takou sviecou v lampáši slovenčiny, je jeho dielo. (Tu sa len potvrdzuje hlavné a jediné ozajstné poslanie umenia, že má byť svetidlom, čo pomáha zablúdenému nájsť cestu). No a ako spomína v rovnomennej básni, majákom je aj človek a keďže sám dávno pochopil, že služba si vyžaduje človeka celého, celou svojou bytosťou svieti druhým on sám.

Ibaže ako je to zvláštne zariadené na svete. Tí ľudia, čo sú najlepší, bývajú najpokornejší. A hoci celý čas rozdávať, im samým sa ujde od tých, ktorým dávali, len málo. Samotný T.Križka to už toľkokrát spomenul: „*Duša sa živí len tým, čo dá*“. A tak to začala pokladať spoločnosť za samozrejmosť, a tak tí, čo si vytrpeli najviac bolesti sa ocenenia – ak vôbec - dočkajú až po svojej smrti, pri dosiahnutí vysokého životného jubilea alebo len pri šťastnej udalosti, keď sa na vedúce spoločenské posty dostanú vnímavejší ľudia. A čo sa stane ešte častejšie, takéto veľké hodnoty i mieru pokory začne spoločnosť považovať u za daných ľudí za samozrejmosť, veď to tak predsa má byť.

Nuž ale, čo s takou spoločnosťou, ktorá prechádza cez čas ako hrdý hlučný zástup ničiaci každý kúsok zeme, kam vstúpi. Majáky poznajú naozajstné Slnko a preto vedia, čo znamená svietiť. Kam ich už drobní ľudia pod nimi môžu dvíhať, keď sú už sami v nebesiach. Majáky to azda ani nepotrebujú, i keď je úcta dôstojná a patrí sa, pre nich je najväčším šťastím môcť byť so Slnkom. Naopak, to ešte majáky samotné schádzajú k ľuďom a menia sa na kostolné sviečky alebo na mosty, aby im pomohli prejsť cez rieku.

Maják Teodora Križku je monumentálny a svieti ďaleko do poľa literatúry. Genialitou sa jeho básne (mám pocit, že ich ani ešte nie sme schopní reflektovať) podobajú Bachovým opusom a ľahkosťou písania a hĺbkou, ba krásou, čo sa do nich prevtelila, len potvrdzujú, že ich autor je s poéziou naskrz spätý, že je v nej doma a ona je doma v ňom. A je to ona, pravá Poézia nadpozemská, lebo ak je básnikovou najsvätejšou chvíľou chvíľa básne a ak je tá báseň fascinujúcou syntézou a navyše ešte presiaknutá pozitívnym posolstvom, priam zvestovaním, ako inak sa dá potom nazvať táto chvíľa, ak nie Božie navštívenie? A to je obojsmerné. Veď Boh navštevuje básnika, i básnik Boha, lebo jeho poézia pramení z lásky k životu. A láska je Boh v ľudskom srdci.

Poézia je sestrou modlitby, piesňou života, opakom deštrukcie, Života s veľkým písmenom, z ktorého len ako z veľkého bohatstva prenáša ako v trezore korunky, čo

ho nevyčísliť presne, a predsa sú ním a prenášajú túto hodnotu po celé stáročia, i keď jej fyzicky v knihách niet.

Nuž teda čo sa dá dodať k Teodorovi Križkovi. Možno len slová, ktorými Mons. J. Tóth, ukončil doslov k jeho knihe *Beata Nox*: „...s radostou a obdivom, že žije medzi nami, som povedal: *Hľa, literárny mág a poetický kúzelník! A každá noc je blažená, ak sa z nej zrodí deň. Nech je blažený aj deň jej autora!*“

Asi nebude silné žiadne slovo, iba prosba za tohoto básnika a za svet. A Teodor Križka svet miluje a svieti, a aj keby nie úchvatnou básňou, svojím životom svieti, svieti a ukazuje, svieti a hlása, a vie,

že neexistuje žiadne iné šťastie, ako to, byť s Ním,

ako v akejkoľvek inej forme a za akýchkoľvek podmienok byť s Ním,

lebo Ho stretol

a aj tak to toľkokrát v básni vyjadril najkrajšie on sám:

SAMOTA

*Len čo posledné lúče slnka pohasli za mladým
hrabovým porastom na Lipoveckej planine,
v úžľabine Bieleho potoka, ktorý vyrážal zo zeme
kúsok pod skalou, aby o pár stoviek metrov
nižšie s podivným sykotom padal na dno
Veľkého sokola, zablikotalo matné svetlo
petrolejových lúčok a úzky prúžok dymu
ostrážito stúpil k hviezdnej oblohe.*

*Sedel som na prahu opusteného zrubu, zhobleného akoby
zo samej živice a sotva čo nakosenej trávy,
mlčky som hľadel ďaleko za svoj tieň
stúlený pri mojich utrmácaných nohách
a v dobrej dvojici sme načúvali samovravné hory,
v ktorej tlklo tak zreteľne odlišiteľné ľudské srdce.*

*Z povaly sa dolu hlavou po stene spustil
veľký sivý plch. Na okamih zmeravel, naširoko
prichytený ostrými pazúrikmi o hladko otesanú
zárubňu dverí. V čiernych vypuklých očiach
mu žiaril začadeným cylindrom lampy
pritlmený knôt. Nad roklinou viacnásobnou ozvenou
pretrhol ticho výr. Keď som precitol,
na dlážke som čítal vlastnou rukou do prachu
napísané jednoduché vyznanie šťastia,
trojicu tlačných písmen:*

B.O.H.

(zo zbierky Večernica Ranná hviezda)

**

Ťažko mi pridať myšlienku k nášmu veľkému básnikovi, mysliteľovi, rozsievačovi krásy, múdrosti, poznania, dobra - k osvietenému mužovi s vhladom i meta vnímaním. Hlesnem aspoň úprimnú vďaku za vernosť Zákonu zákonov – Desatoru. Za vernosť Pravde. Poďakovanie, že svojou tvorbou, životom umožňuje hľadajúcim oprieť si ustatú hlavu o „Jakubov rebrík“, ktorý nám pevne pridržá. Poďakovanie za možnosť hasiť smäd duše z prameňa vody Života, na ktorú je básnik napojený. Nevdojak nám prichádza na um Samaritánkino: „Pane, daj mi takej vody, aby som už nebola smädná“ (Jn 4,16).

Elena Kaplanová

Zoznam bibliografických odkazov:

<https://www.facebook.com/teodor.krizka?fref=ts>
[povazska-kniznica-v-povazskej-bystrici-6-oktobra-2015/
http://www.kniznicapb.sk/aktuality/hodina-basnictva-v-povazskej-bystrici.html?page_id=2303](http://www.kniznicapb.sk/aktuality/hodina-basnictva-v-povazskej-bystrici.html?page_id=2303)
<http://www.literarny-tyzdennik.sk/products/slavnostny-koncert-hodina-basnitstva->

LENČO Ján, 2010 - osobná komunikácia
MICHALKA Branislav, 2010 - osobná komunikácia
DŽUNKOVÁ Katarína, 2010 osobná komunikácia